

Maitasuna lagun, bidea eginez

Pello OTXOTeko VAQUERO

Bizikleta bat egingo dut zure izenarekin.

Martin Etxeberria. Elkar argitaletxea,
2005 Donostia. 92 orrialde

Poema-liburu xamurra esku artean daukaguna. Martin Etxeberriaren azken liburua da. Sorpresaz beteriko izenburuak eduki mamitsu eta zirraragarria iradokitzen digu, eta aurreusteak bete ditu nire kasuan. Liburu honetan esango nuke *Katiluaren ipurdia* aurreko liburuaren tonu berbera mantentzen duela, baina, betiere denborak utzitako aztarnen heldutasuna nabarmenak egiten dira. Dagoeneko sei urte igaro dira hura argitaratu zutenetik, eta nahitaez bizitzaren zurrunbiloek gehienoi astinduren bat edo beste eman digute. Beraz, suma daiteke berritasunik oraingo "*Bizikleta bat egingo dut zure izenarekin*" deituriko honetan.

Liburu honen ardatz nagusia maitasuna da, maitasunaren aldaera ezberdinak, eta egunerokotasunean edonon harrapatzen ditu maitasunaren zantzuak, ohikoaren alkimista bailitzan gauza ttikietatik maitasun zipriztinak erauzi egiten ditu. Honelakoa da Martinen poesia, gauza ttikietatik abiatu eta berebiziko sakontasunera murgiltzen gaituena:

"Indarrez besarkatu nuen
eta esnatu egin zen.
Gasolina koloreko bere begiekin
begiratu zidan.
Egunon, esan nion.
Berak ez zuen ezer erantzun.

Eta han geratu ginen goiz guztia,
Aterkiak eguraldi oneko egunetan bezala,
ondo bilduta.

Eta ez ginen kresal usainaz,
haur txikiez, kroketez,
egunkariez eta asmo onez
gogoratu ere egin.”

Poetika labur moduko batez hasten zaigu liburua, eta zuzenean mamira doa liburuaren izenburua duen poemaren bitartez. Arestian esan bezala liburu xamurra da, irakurterraza. Maitasuna dario alde guztietatik, eta maitasuna bera du hizpide bertako poema askotan:

“Baina nik ezin dut zu gabe bizi,
eta erle bizar luze batekin
azaldu naiz zure etxe aurrera.
Orain nire muxuek
hegan egin dezakete
eta txilarraren
eta eztiaren zaporea dute.

Maite nauzula esan didazu leihotik.”

Dena den, tarteka pentsamendu sakonak ere oparitzen dizkigu. Gogoeta luzeak eragingo dizkiguten esaldi iradokitzaileak:

“Hodeiak, errespetuz,
isildu egin dira.
Heriotza
gutaz pentsatzen ari da.”

Benetan sakona lerro hauetan astiro eta soseguz ematen zaiguna. Hotzikara sor dezake bertako mezua lasai barneratu eta datorkigun patu tragikoari errapatuz gero. Baina gatozen nire ustez idazlearen helburu nagusia izan daitekeen hori aipatzera. Martin Etxeberriaren helburu funtsenetakoa egunerokotasunaren gauza tti-kietan arreta jartzean dago. Egunerokotasunak perla bitxiak eskaintzen dizkigu. Batzuetan euri tanten modura, ostadarra izan daiteke besteetan, haize finaren laztana edo haur baten irribarrea ere bai. Garai bateko gomuta berreskuratzea baimentzen duen gertakizuna

edo keinua beste harri bitxia izango da. Horietaz eta gehiagoz mintzo zaigu Martin Etxeberriak bere azken liburuan. Ez ditu ahalegin gogorreko irudiak edota metaforak erabiliko, bai ordea, bere ttikitasunean edo xalotasunean arras itxura handiko gogoeta behar dutenak, esate baterako izenburuan adierazten digun legez. Jose Luis Padronek *Itsasoa zure bila bidaliko dut* esan zigun maitasunaren seinale gisa, eta aurkezpenean Jose Luisek berak aipatzen du liburu honen bitartez Martin Etxeberria bizitzara etorri berria dela, kontzientziara, kulturara, eta dena maitasuna dela medio. Martinek aldiz, *Bizikleta bat egingo dut zure izenarekin* esaten digu bere liburuaren izenburuan. Printzipioz errazagoa eta errealitateari txertatuagoa dirudien arren, sinbolo surrealista izugarria da. Modu honetan gure arreta piztuko digu, eta xalotasunaren ikuspegia nagusi izango den poema andana batean sartzen gaitu, begirada *naif* baten jabe dela eta haurrei hitz egingo balie bezala, baina sakonean pisuzko arrastoak uzten dizkiguna. Hala-ko sentimendu berezi baten gazi-gozoak ernatuko dizkigu, horren adierazle poema honen hondarrea atzematen dugularik:

“Eta bukaeran,
nekatuta,
negarrez hasi zinen
une hura.

Kexarik gabe,
abisurik gabe,
ibiltzen jarraituz.

Azkenean,
bila zenbiltzana
topatu izan bazenu bezala.”

Batzuetan hitzak xurrunurru modukoa adierazi nahi dute, baita lortu ere. Honelako xuxurla ederrak topa ditzakegu:

“Euliek
itsasoa hil dela
esan didate
belarrira.”

“Gaur, atzo baino epelago.
Eta hotza hala ere.”

“Begiekin pentsatzen dudana
idatzi nahiko nuke.”

Bestalde, ez da egia, batzuk dioten modura, metaforarik gabeko liburua denik, izan ere, metafora eta metonimiatik at ez baitago literaturarik, eta Martin Etxeberriaren liburu honetan literatura ugari dago. Ohikoa ez den presentzia sumatzen dugu, ongi babestua eta mozorrotua, baina zuzena eta garbia era berean. Hain zuzen ere, hortxe dago bere poesiaren funtsa, oinarria eta indarra, presentzia bitalista horren igarpenean eta igorpenean, bidean aurrera egiteko helduleku gisara eskaintzen zaiguna: maitasuna. Bestelako metaforak ere azalduko zaizkigu, adibidez “*Hodeiak zeruaren kroketak dira*” esaten digunean, eta konparaketa pilo erabiliko ditu, eta alegoriak sortu maisutasunez, “*Muino gaineko zuhaitza*” eta “*Tabakoa*” poemak alegoria zoragarriak dira.

Nire ustez, eta ozenki esatera ausartuko naiz, gaur egun euskal literaturan azaltzen zaigun postmodernismo zikin, obsesibo, eta bazuetan underground-aren estilo makal, txepel, eta benetan kaikuaren ildotik zeharo urrun dabilen lana prestatu digu Martinek.

Aipagarriak dira “*Sinbad Zaharra*” eta haiku modukoa den “*Kazkabarra jaten*” poemak. Lehena, Martinek berak adierazten duen bere izate naufragoa islatzen duelako. Aurkezpenean berak esan zuen galduta sentitzen zela eta bizitzara ihes egin nahian liburua sortu zuela, edo ihesa honen ondorioz liburu idatzi zuela. Adierazpen sentikorra eta barru barrukoa, hain juxtu “*Sinbad Zaharra*” poeman ederki azaltzen dena. Eta haiku moduko bestea, “*Kazkabarra jaten*”, sakona eta ederra iruditzen zait oso:

“Kazkabarra jaten
ari dira putzuak:
hodeien bihotza
mila zatitan hautsi da.”

Bukatze aldera, esan dezadan berehalako irakurketan Martinen poesiari ezin eska dakiokkeela ideia sakonik, ez lehenengo begiradan behinik behin. Berak azaltzen diguna, halako jarrera *naif* osoa da, erabatekoa. Baina bere tonu xalo eta sotil horretan, adiera gogoeta-tsua daude, egunerokotasunetik metafora eta irudi ederrak zukutu

egiten ditu, eta zeruaren zohargia iraitzi errealitatearen freskotasuna eskutik eskura geureganatzeko.

Pausoz pauso eta hitzez hitz harilkaturiko poema-liburu eder honetan egunerokotasuna, eguneroko xehetasun ttikiak, ñabardura sotil eta ñimiñoena ere, Martinek poesia bihurtzen du. Goza eta irakur ezazu! Egunerokotasunak harritu egingo zaituelakoan nago. Xamurra bezain gozoa suertatuko zaizu irakurketa, liburu hau bitxitasunez osaturiko perla distiratsua baita. Egunerokotasunetik poesia erauzten maixua da Martin. Eta guztiaren gainetik, bizitzaren aurrean edertasunaren aldeko jarrera positiboaren gonbita dago. Martinek etika mota bat proposatzen digu, bere poemen atzean dagoena, edota egunerokotasunetik erauzten duen sentimenduak sortarazten duena. Eta guk, bera bezala, gauza bakarra nahiko genuke, bat bakarra baino ez: "begi ilun ederreko haurrek eskainitako muxu gehiago ez alferrik galtzeko ahalmena edukitzen jarrai dezagula."